

УДК 37.03 - 053.2/.5 (71)

ДУХОВНІСТЬ ЯК ОДНА З КЛЮЧОВИХ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ ГАРМОНІЙНОЇ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ В КАНАДІ

А. Ю. Бовт

ORCID 0000-0002-1896-4153

В поданій статті розглянуто роль духовності як однієї з ключових стратегій розвитку гармонійної особистості в Канаді. Подано визначення поняття «духовність», сформоване як видатними вітчизняними, так і зарубіжними педагогами і філософами. Надано положення Конвенції про права дитини, в яких наголошується на важливості сприяння духовному розвитку дитини. Визначено, що в Канаді духовність розглядається у двох значеннях – релігійному і світському. Наведено дані досліджень, проведених в канадських школах, які свідчать про тісний взаємозв'язок духовності, релігійності, а також відчуття доброти і щастя дитини. Приведено окремі знахідки канадської дослідниці Валері Майклсон, яка характеризує духовно виховану людину розвитком чотирьох груп зв'язків: із самою собою, з іншими, з природою, а також з чимось «трансцендентним». Окрему увагу приділено дослідженню Лізи Міллер, автору книги про розвиток духовності дитини, яка визначає духовність як внутрішнє відчуття зв'язку з вищою силою. Зазначається, що духовний компонент є вродженим, тому дитяча духовність передує мові, культурі та релігії і перевершує їх. Визначено функції та особливості діяльності канадських організацій, які займаються проблемою формування духовності особистості. Серед них Канадська організація духовності та соціальної роботи, проект Child Health 2.0 (Здоров'я дитини 2.0) на базі Університету Квінс та проект The Health Behaviour in School-Aged Children study (HBSC) (Здорова поведінка дітей шкільного віку), Міжнародна асоціація з питань духовності дитини, Канадська асоціація духовної турботи. Діяльність цих організацій спрямована на залучення якомога більшої кількості зацікавлених осіб до проведення теоретичних і практичних досліджень в галузі духовності, а також розробки найефективніших шляхів впровадження результатів цих досліджень в процес плекання духовності особистості.

Ключові слова: духовність, гармонійна особистість, релігійність, духовне здоров'я, добробут.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Проблема духовності завжди цікавила людство в різні історичні періоди його розвитку, але особливо нагальною вона стала у 21 столітті. Не має сумнівів, що нинішня епоха є часом втрати духовності і занепаду духовних цінностей. Особливо критичною ця проблема стає для сучасної молоді, яка мала б будувати світле майбутнє країни, але інколи не здатна навіть побудувати своє світле майбутнє, оскільки вона не бачить світла, не має ідеалів, яких варто було б прагнути, не відчуває своєї високої місії на Землі та свого покликання як Людини. Тому становлення духовності стає викликом не лише для окремої особистості, але й для всієї нації. Канада є однією з провідних країн, уряд якої усвідомлює важливість духовного компоненту у вихованні і становленні особистості, а тому цьому компоненту приділяється значна увага.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Проблему духовності досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні філософи, психологи і педагоги. Детально природу духовності людини розглянув А. Алексєєнко. В свою чергу, І. Бех, А. Богуш, Н. Боришевський, Г. Герасимов, В. Зінченко, Л. Зоріна, Н. Лавриченко, Г. Шевченко, Д. Хей, Д. Бонн, Д. Каллен, Т. Оде приділили велику увагу проблемі виховання духовності особистості. Філософські аспекти духовності вивчали М. Бердяєв, О. Каган, С. Кримський, К. Леонтєв, Н. Лоський, Н. Силуянова, Г. Сковорода, В. Соловійов, С. Франк, Д. Міллер, П. Палмер, психологічні особливості стали предметом дослідження В. Знакова, В. Слободчикова, Є. Ісаєва, Ж. Юзвак, П. Юркевича.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Окремі аспекти духовного виховання в Канаді досліджувала Л. Біленкова (основи морального виховання в родинах канадських українців), М. Василик (національно-духовне виховання молоді в педагогічній теорії канадських українців). Проте, вивчення духовності як стратегії гармонійного розвитку особистості дитини в Канаді ще не було висвітлене в сучасній педагогічній літературі.

Мета статті – дослідження шляхів формування духовності як однієї з ключових стратегій розвитку гармонійної особистості дитини в Канаді.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Сформувати поняття «духовність» та визначити його сутність люди намагалися ще в Античні часи. Наприклад, давньогрецькими філософами Платоном і Аристотелем духовність розумілася як вищий ідеал, гармонійний зв'язок людини з

Всесвітом. В часи Середньовіччя вектор розуміння цього поняття змінився на користь релігійного тлумачення. Духовність ототожнювалася з релігією, отже людина вважалася духовною, коли вона була глибоко віруючою.

В сучасній науці визначень духовності існує дуже велика кількість. Одні вчені вважають її сутнісною характеристикою людини, що виділяє її зі світу тварин; інші віряють, що духовність – це найвище прагнення людини до краси, гармонії, творчості, любові; треті вбачають у духовності високі особистісні якості людини – співчуття, готовність допомогти, підтримати, турботливо ставитися до оточуючих.

Видатний український письменник І. Франко писав, що духовна сутність особистості виходить за межі тілесного, її духовність виявляється лише тоді, коли вона піднімається над собою і стає відношенням сама до себе. Тобто, духовність стає вищою метою особистості, яка допомагає піднятися не над іншими, а, в першу чергу, над собою, стати краще, шляхетніше. Саме тому І. Бех наголошує, що «духовність так чи інакше передбачає вихід за межі егоїстичних інтересів, особистої користі і зосередженість на моральній культурі людства» (Бех, 2003, с. 196).

В свою чергу, Г. Шевченко вбачає духовність як специфічну властивість людини, її внутрішню енергетичну силу, основу її життя, ієрархію загальнолюдських, національних цінностей, творчість за законами краси, підкреслюючи, що «Духовність ми розглядаємо як проблему оволодіння сенсожиттєвими цінностями, цілями та смислами, постійне сходження до вершин найвищих цінностей і реалізацію їх у практичній діяльності» (Шевченко, 2001, с. 11).

У Конвенції про права дитини – одному з головних нормативних документів – духовному розвитку приділяється ретельна увага. Зокрема в ст. 17 зазначається, що «держави-учасниці визнають важливу роль засобів масової інформації і забезпечують, щоб дитина мала доступ до інформації і матеріалів із різних національних і міжнародних джерел, особливо до таких інформації і матеріалів, які спрямовані на сприяння соціальному, духовному і моральному добробуту, а також здоровому фізичному і психічному розвитку дитини», а в ст. 27 п. 1 підкреслюється, що «держави-учасниці визнають право кожної дитини на рівень життя, необхідний для фізичного, розумового, духовного, морального і соціального розвитку дитини» (Конвенція про права дитини, 1989). Ці пункти свідчать про важливість формування духовності людини та слугують орієнтиром для держав-учасниць в галузі освітньої політики.

Перш за все, слід зазначити, що в Канаді духовність розглядається у двох значеннях – релігійному (її розвитку сприяють переважно різноманітні

релігійні інститути) і світському (роботу в цьому напрямку проводять світські і громадські організації і заклади).

Канада є дуже багатокультурною країною, отже вона неоднорідна і з точки зору релігійних практик. Християнство є провідною релігією, яка охоплює приблизно 22 мільйони людей. Більше мільйону послідовників нараховує іслам. Сикхизм і індуїзм мають близько півмільйона послідовників, тоді як іудаїзм і буддизм – приблизно по 400 000 (2011 National Household Survey). Проте, навіть з точки зору релігії, формування духовності стосується не основоположних догматів певного віросповідання, а більш глобальних питань, а саме спілкування і зв'язок дитини з вищими силами, пошук мети і сенсу життя, дуалізм тіла і душі, тощо (Moore, Gomez-Garibello, 2016).

Одне з досліджень, нещодавно проведених в Канаді, мало на меті визначити ступінь духовності та релігійності дітей. В дослідженні взяли участь 368 дітей 7-11 років – представників різних культур та вірувань. Нерелігійними визначили себе 20,9%, певною мірою релігійними – 51,6%, дуже релігійними – 24,5%, не змогли визначитися – 3%. В свою чергу не духовними ідентифікували себе 13,9%, певною мірою духовними – 58,7%, дуже духовними – 22,6%, не змогли визначитися – 4,9%. Як можна помітити, рівні духовності і релігійності взаємозалежні. Цікавим є той факт, що в рамках одного з досліджень оцінювалося відчуття комфорту дітей. Серед нерелігійних дітей це відчуття було у 14,65% респондентів, певною мірою релігійних – 11,91%, дуже релігійних – 7,56%, не духовних – 14,48%, певною мірою духовних – 13,18%, дуже духовних – 8,69%. Отже, відчуття комфорту відчують більшою мірою релігійно (19,47%) та духовно (21,87%) розвинені діти (Moore, Gomez-Garibello, 2016). Отже, з духовністю тісно пов'язане і відчуття добробуту дитини, адже як релігія, так і духовність допомагають дитині відчутти сенс життя і жити з вірою, надією і любов'ю.

Одне з досліджень, проведених в Канаді доктором Марком Хелдером з Університету Британської Колумбії в Канаді, довело, що для щастя дітей необхідно розвивати в них почуття особистої гідності і цінності. Саме розвитку цих почуттів і сприяє плекання духовності. Як зазначають дослідники, духовність як внутрішня система переконань, на яку людина спирається для досягнення комфорту і черпання сили, та релігійність, яка включає інституційні релігійні обряди, практики та вірування, значно сприяли підвищенню відчуття щастя у дорослих та підлітків. У загальній складності 320 дітей з чотирьох державних шкіл та двох релігійних шкіл заповнили шість різних анкет, щоб оцінити рівень щастя, духовності, релігійності. Проаналізувавши результати, дослідники дійшли висновків,

що діти, які мали вищий рівень духовності, були більш щасливими. Зокрема особистісні (сенс і цінність власного життя) та міжособистісні (спілкування) аспекти духовності були визначальними чинниками дитячого щастя (Spirituality is Key to Kids' Happiness, Study Suggests, 2009). Таким чином, стратегії, спрямовані на підвищення усвідомлення дітьми цінності власного життя та діяльності (наприклад, волонтерство, альтруїзм) можуть допомогти зробити дітей більш щасливими.

На думку канадської дослідниці Валері Майклсон, духовно вихована людина демонструє здатність усвідомлення певних сакральних властивостей життєвого досвіду, які, як правило, об'єднуються у чотири групи зв'язків: із самим собою (внутрішні почуття та переживання), з іншими (зовнішнє вираження почуттів і переживань та пов'язані з ним дії), з природою (природне середовище), а також з чимось «трансцендентним» (певне відчуття існування чогось таємничого, непідвладного людському розумінню). Коли зв'язки в межах цих чотирьох груп є сильними, людина характеризується високорозвиненою духовністю, або міцним духовним здоров'ям (Michaelson, Freeman, 2016).

Ліза Міллер, автор книги про розвиток духовності дитини, визначає духовність як внутрішнє відчуття зв'язку з вищою силою, яка любить і наставляє особистість. Слово, яким ми називаємо цю вищу силу, може бути Бог, природа, дух, Всесвіт, Творець або інші слова, які уособлюють Божественну присутність. Але важливим є те, що духовність охоплює людські відносини і діалог з цією вищою силою (Miller, 2015). В свою чергу, духовний розвиток є зростання і прогресування людської вродженої духовності як однієї з багатьох перцептивно-інтелектуальних здібностей, від дотику до навичок критичного мислення. Духовний розвиток – це зміна вираження цього природного багатства, яка відбувається з часом, оскільки нові слова, моделі та ідеї – чи то богословські, наукові або сімейні погляди – дозволяють людині відчувати (або не відчувати) себе частиною чогось більшого, а також інтерактивні двосторонні відносини з цією вищою силою. Вона може мати форму духу, природи, Бога, або це може бути відчуття єдності зі світом, своєю громадою. Цей двосторонній духовний діалог може включати або не включати релігію. Зв'язок може відбутися через медитацію або йогу, або через щось настільки просте, як спілкування дитини з домашніми тваринами або дику природою. Природна духовність, яка властива дітям, – це відчуття серцебиття живого Всесвіту, вміння бачити серцем те, що можна і не можна побачити очима, бути відкритим для цих почуттів.

Науковці стверджують, що духовний компонент є вродженим, основним для будови людини, центральним у її фізіології та психології.

Духовність зв'язує мозок, розум і тіло. Дитині потрібен час для розвитку когнітивного, лінгвістичного та абстрактного мислення, але їй не треба вчитися духовній взаємодії. Птах та квітка, вітер і море, сніжинка або сад: вся природа говорить до них, і вони відкликаються. Дитяча духовність передує мові, культурі та релігії і перевершує їх (Miller, 2015).

В контексті світського розуміння духовності значний внесок робить Канадська організація духовності та соціальної роботи, створена у 2001 році. Її метою є підтримка окремих осіб, соціальних груп і громад у досягненні добробуту у всіх сферах життя шляхом розвитку, підтримки та сприяння духовності. Головна місія організації полягає у вивченні, розумінні, сприянні інтеграції духовності в практику соціальної роботи, освіти та досліджень. Завданнями членів організації є поширення знань та інформації, яка сприяє підвищенню духовності як в повсякденному житті, так і в професійній діяльності; організація різноманітних заходів, де усі охочі можуть обмінюватися думками з приводу заходів задля зміцнення духовності; налагодження та підтримка партнерських відносин з іншими організаціями, установами, спільнотами, особами (особливо заохочуються спільні проекти із залученням студентів). Особлива увага приділяється підтримці трансформаційних педагогічних практик, які сприяють формуванню духовності шляхом виховання почуття поваги до гідності всіх людей. Цікаво, що фахівці організації надають своє визначення духовності як способи буття і знання, які змінюються протягом життя. Духовність визначається і унікально відчувається кожною особистістю і може бути виражена в широкому спектрі вірувань, ритуалів та практик. Вона зазвичай включає в себе такі аспекти життя і способи буття, які забезпечують відчуття причетності, сенсу і призначення. Загальні складові, що стосуються духовності, включають в себе почуття власної ідентичності, віру, надію, умиротворення, дивування, страх, таємничість, трансформацію та трансцендентність. Фахівці організації визнають взаємозв'язок усіх аспектів життя в процесі формування та розвитку духовності і вважають її складною та багатовимірною (Vision and Mission).

В провінції Онтаріо на базі Університету Квінс діє проект Child Health 2.0 (Здоров'я дитини 2.0). Проект має на меті проведення досліджень, які сприяють покращенню здоров'я дітей: фізичного, психічного, соціального та духовного. Головним принципом діяльності організації в галузі духовного здоров'я є ідея, що духовність пов'язана з почуттями здивування, захоплення, чутливості та моральності. Дослідники визнають духовність як природну здатність до усвідомлення священної якості життєвого досвіду; як «реляційну свідомість», властивість людини, що дає змогу взаємозв'язуватися з собою, іншими людьми, природою і

трансцендентним світом. Зокрема, цьому сприяє проєкт The Health Behaviour in School-Aged Children study (HBSC) (Здорова поведінка дітей шкільного віку), яка має на меті визначити рівень духовності дітей та пропонує механізми дослідження зв'язків між духовністю та багатьма аспектами здоров'я та добробуту, включаючи показники загального здоров'я, задоволеності життям, емоційності, відчуття добробуту і якість міжособистісних відносин. Запропонована дослідницька програма сприятиме загальному добробуту та навіть процвітанню канадських дітей шляхом розробки навчальних програм та ресурсів для батьків, сімей, лідерів релігійних та неурядових організацій та інших зацікавлених осіб (Spirituality and Child Health).

Міжнародна асоціація з питань духовності дитини є ще однією визначною організацією, яка об'єднує дослідників з Канади, США, Британії та інших країн з метою сприяння дослідженням та практиці в галузі дитячої духовності; ефективній взаємодії та розповсюдженню інформації між тими, хто бере участь у розробці досліджень та практик, що зосереджуються на дитячій духовності.

Члени асоціації прагнуть об'єднати якомога більше дослідників та практиків, які зосереджують увагу на цьому компоненті освітнього процесу; сприяти розвитку теорій дитячої духовності; заохочувати, підтримувати та об'єднувати теоретичні наукові дослідження та практику; підвищувати усвідомлення необхідності звернути увагу на духовний досвід та стосунки дітей; заохочувати комплексні підходи до духовності та особистого розвитку дітей; розробляти політику та практику взаємодії між різними дисциплінами, професіями, організаціями та громадами.

Щорічно асоціацією проводяться конференції з питань дитячої духовності, на яких збираються науковці з усього світу. У 2018 році 16 Міжнародна конференція з питань духовності дитини відбудеться у липні в Квебеку. За результатами конференції, так само як і за результатами досліджень, видаються збірки наукових праць, які знаходяться на офіційному сайті асоціації у вільному доступі (The International Association for Children's Spirituality).

Канадська асоціація духовної турботи є наступним інститутом, який пропагує духовність як одну з ключових стратегій формування гармонійної особистості. Метою асоціації є підготовка, сертифікація та підтримка практикуючих духовних опікунів та психо-духовних терапевтів, які займаються практикою духовної турботи, консультування та виховання. Члени асоціації вбачають свою місію у заохоченні досконалості в практиці духовної турботи та консультування, підготовки фахівців та проведення досліджень. За кожним з напрямів діяльності офіційний сайт асоціації

містить велику кількість матеріалів. Наприклад, якщо йдеться про освіту, на сайті є посібник для підготовки фахівців в сфері духовної практики, нормативні документи, перелік навчальних центрів тощо. Для практикуючих фахівців надані практичні поради, техніки та ресурси, перелік компетенцій, якими мають володіти фахівці для успішного здійснення своєї роботи, стандарти та плани організації професійної діяльності (Canadian Association for Spiritual Care). Велику увагу приділяють науковим дослідженням в цій галузі, а також питанням професійної етики. Асоціація також проводить щорічні міжнародні конференції, присвячені питанням духовності.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, формуванню духовності дітей в Канаді сприяють не лише батьки та вчителі, але й чисельні організації, які об'єднують дослідників і просто зацікавлених осіб задля плекання духовності як шляху до формування гармонійної, щасливої особистості.

В перспективі планується дослідження конкретних методик і технік, за допомогою яких відбувається формування духовно вихованої особистості.

Література

1. Бех І. Д. Виховання особистості. У двох книгах. Київ : Либідь, 2003. 278 с.
2. Шевченко Г. П. Духовні цінності. *Педагогічна газета*. 2001. №4. С. 11.
3. Конвенція про права дитини : прийнята резолюцією 44/25 Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1989 року, набула чинності 2 вересня 1990 року. Ратифікована Постановою Верховної Ради України № 789XII (78912) від 27 лютого 1991 року та набула чинності для України 27 вересня 1991 року. Київ: Представництво Дитячого фонду ООН в Україні. 52 с.
4. 2011 National Household Survey: Data tables. Census. 2011. URL : <http://www12.statcan.gc.ca/nhs-enm/2011/dp-pd/dt-td/Rp-eng.cfm?LANG=E&APATH=3&DETAIL=0&DIM=0&FL=A&FREE=0&GC=0&GID=0&GK=0&GRP=0&PID=105399&PRID=0&PTYPE=105277&S=0&SHOWALL=0&SUB=0&Temporal=2013&THEME=95&VID=0> (last access: 10.05.2018)
5. Canadian Association for Spiritual Care. URL : <http://www.spiritualcare.ca> (last access: 10.05.2018)
6. Excerpt from "The Spiritual Child" by Dr. Lisa Miller. CBC Tapestry. 2015. URL : <http://www.cbc.ca/radio/tapestry/excerpt-from-the-spiritual-child-by-dr-lisa-miller-1.3361911> (last access: 10.05.2018)
7. Michaelson V., Freeman J. Inequalities in the spiritual health of young Canadians: a national, cross-sectional study. *BMC Public Health*. 2016. No. 16(1). URL : <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/27894342> (last access: 10.05.2018)
8. Moore K., Gomez-Garibello C. Children's Spiritual Lives: The Development of a Children's Spirituality Measure. *Religions*. 2016. No. 7(8). 11 p. URL : <http://www.mdpi.com/2077-1444/7/8/95> (last access: 10.05.2018)

9. Spirituality and Child Health. *Child Health 2.0*. URL : <http://www.childhealth2.com/spirituality-and-child-health> (last access: 10.05.2018).
10. Spirituality Is Key To Kids' Happiness, Study Suggests. Springer Science+Business Media. 2009. URL : <https://www.sciencedaily.com/releases/2009/01/090108082904.htm> (last access: 10.05.2018).
11. The International Association for Children's Spirituality. URL : <http://www.childrenspirituality.org/> (last access: 10.05.2018)
12. Vision and Mission. Spirituality and Social Work. URL : <http://www.spiritualityandsocialwork.ca/vision--mission.html> (last access: 10.05.2018).

References

1. Beh, I. D. (2003). *Vyhovannja osobystosti [Education of a Personality]: u dvoh knyгах*. Kyiv: Lybid (ukr).
2. Shevchenko, G. P. (2001). *Duhovni cinnosti [Spiritual Values]. Pedagogichna gazeta*, 4, 11 (ukr).
3. Konvencija pro prava dytyny [*Convention on the Rights of the Child*] (1989): ьргyjnata rezolucijeu 44/25 Generalnoi Asamblei OON vid 20 lystopada 1989 roku, nabula chynnosti 2 veresnia 1990 roku. Ratyfikovana Postanovoiu Verhovnoi Rady Ukrainy №789HII (78912) vid 27 liutogo 1991 roku ta nabula chynnosti dlia Ukrainy 27 veresnia 1991 roku. Kyiv: Predstavnyctvo Dytiachogo fondu OON v Ukraini (ukr).
4. *2011 National Household Survey: Data tables* (2011). Census. Retrieved from <http://www12.statcan.gc.ca/nhs-enm/2011/dp-pd/dt-td/Rp-eng.cfm?LANG=E&APATH=3&DETAIL=0&DIM=0&FL=A&FREE=0&GC=0&GID=0&GK=0&GRP=0&PID=105399&PRID=0&PTYPE=105277&S=0&SHOWALL=0&SUB=0&Temporal=2013&THEME=95&VID=0> (last access: 10.05.2018) (eng).
5. *Canadian Association for Spiritual Care*. Retrived from <http://www.spiritualcare.ca> (last access: 10.05.2018) (eng).
6. *Excerpt from "The Spiritual Child" by Dr. Lisa Miller* (2015). CBC Tapestry. Retrived from <http://www.cbc.ca/radio/tapestry/excerpt-from-the-spiritual-child-by-dr-lisa-miller-1.3361911> (last access: 10.05.2018) (eng).
7. Michaelson, V., & Freeman, J. (2016). Inequalities in the spiritual health of young Canadians: a national, cross-sectional study. *BMC Public Health*, # 16 (1). Retrived from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/27894342> (last access: 10.05.2018) (eng).
8. Moore, K., & Gomez-Garibello, C. (2016). Children's Spiritual Lives: The Development of a Children's Spirituality Measure. *Religions*, # 7 (8). Retrived from <http://www.mdpi.com/2077-1444/7/8/95> (last access: 10.05.2018) (eng).
9. *Spirituality and Child Health*. Child Health 2.0. Retrived from <http://www.childhealth2.com/spirituality-and-child-health> (last access: 10.05.2018)
10. *Spirituality is Key to Kids' Happiness, Study Suggests* (2009). Springer Science + Business Media. Retrived from <https://www.sciencedaily.com/releases/2009/01/090108082904.htm> (last access: 10.05.2018) (eng).
11. *The International Association for Children's Spirituality*. Retrived from <http://www.childrenspirituality.org/> (last access: 10.05.2018) (eng).

12. *Vision and Mission. Spirituality and Social Work*. Retrived from <http://www.spiritualityandsocialwork.ca/vision--mission.html> (last access: 10.05.2018) (eng).

ДУХОВНОСТЬ КАК ОДНА ИЗ КЛЮЧЕВЫХ СТРАТЕГИЙ РАЗВИТИЯ ГАРМОНИЧНОЙ ЛИЧНОСТИ РЕБЕНКА В КАНАДЕ

А. Ю. Бовт

В данной статье рассмотрена роль духовности как одной из ключевых стратегий развития гармоничной личности в Канаде. Дано определение понятия «духовность», сформированное как выдающимися отечественными, так и зарубежными педагогами и философами. Предоставлены положения Конвенции о правах ребенка, в которых подчеркивается важность содействия духовному развитию ребенка. Определено, что в Канаде духовность рассматривается в двух значениях – религиозном и светском. Приведены данные исследований, проведенных в канадских школах, которые свидетельствуют о тесной взаимосвязи духовности, религиозности, а также ощущении благополучия и счастья ребенка. Приведены отдельные достижения канадской исследовательницы Валери Майклсон, характеризующей духовно воспитанного человека развитием четырех групп связей: с самим собой, с другими, с природой, а также с чем-то «трансцендентным». Особое внимание уделено исследованию Лизы Миллер, автору книги о развитии духовности ребенка, которая определяет духовность как внутреннее ощущение связи с высшей силой. Отмечается, что духовный компонент является врожденным, поэтому детская духовность предшествует языку, культуре и религии и превосходит их. Определены функции и особенности деятельности канадских организаций, которые занимаются проблемой формирования духовности личности. Среди них Канадская организация духовности и социальной работы, проект Child Health 2.0 (Здоровье ребенка 2.0) на базе Университета Квинс и проект The Health Behaviour in School-Aged Children study (HBSC) (Здоровое поведение детей школьного возраста), Международная ассоциация по вопросам духовности ребенка, Канадская ассоциация духовной заботы. Деятельность этих организаций направлена на привлечение как можно большего количества заинтересованных лиц к проведению теоретических и практических исследований в области духовности, а также разработке эффективных путей внедрения результатов этих исследований в процесс сохранения духовности личности.

Ключевые слова: духовность, гармоничная личность, религиозность, здоровье, благополучие.

SPIRITUALITY AS ONE OF THE KEY STRATEGIES FOR DEVELOPMENT OF HARMONIOUS PERSONALITY OF A CHILD IN CANADA

A. Yu. Bovt

The article deals with the role of spirituality as one of the key strategies for development of a harmonious personality in Canada. The definition of the concept of "spirituality", formed by both prominent national and foreign educators and philosophers, is given. Provisions of the Convention on the Rights of the Child, which emphasize the importance of promoting the spiritual development of a child are presented. It is determined that in Canada, spirituality is considered in two meanings – religious and secular. The data from studies conducted in Canadian schools, which show a close relationship among spirituality, religiosity, as well as the feeling of well-being and happiness of a child are presented. There are presented some findings of the Canadian researcher Valerie Michaelson, who characterizes a spiritually educated person by the development of four groups of relationships: with oneself, with others, with nature, and with something "transcendental". Particular attention is paid to the study of Lisa Miller, the author of the book on the development of spirituality of a child, which defines spirituality as an inner sense of communication with a higher power. It is noted that the spiritual component is congenital, therefore, children's spirituality precedes language, culture and religion and surpasses them. The functions and peculiarities of the activities of Canadian organizations dealing with the problem of formation of a personality's spirituality are defined. Among them, there are the Canadian Society for Spirituality and Social Work, the Child Health 2.0 project at the University of Queens, and The Health Behaviour in School-Aged Children Study (HBSC), The International Association for Children's Spirituality, Canadian Association for Spiritual Care. The activities of these organizations are aimed at attracting as many stakeholders as possible to conducting theoretical and practical research in the field of spirituality, as well as developing the most effective ways of implementing the results of these studies in the process of cultivating spirituality of the individual.

Key words: Spirituality, harmonic personality, religiosity, spiritual health, well-being.

Бовт Альона Юрїївна – викладач кафедри германо-романської філології та перекладу Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Северодонецьк, Україна). E-mail: philology302@gmail.com

Bovt Alona Yuriiivna – Lecturer of the Department of Germanic and Romance Philology and Translation of Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Severodonetsk, Ukraine). E-mail: philology302@gmail.com